

Gabriela Kalinová¹

SUBJEKTY VEREJNÝCH PRÁČ A RIZIKÁ

PUBLIC WORKS AND STAKEHOLDER'S POINT OF VIEW ON RISKS

Abstract

The article present risks public works of view on human factor. Subject's public works are submitter, equipment supplier/building, designer, Ministry, constructor and user. Every subject perceives risk from views subjective and objective in the process come exist ace mutual compensation between factors subjective and objective.

ÚVOD

Motto:

„Riziko pochádza z neznalosti toho, čo robíme“ (Warren Buffet)

Kvalitné ľudské zdroje sú základným predpokladom pre zabezpečenie úspešného priebehu verejných prác počas celého životného cyklu (prípravná fáza, realizačná fáza, prevádzková a likvidačná fáza). Každá ľudská činnosť prináša určité riziko. Riziko je najčastejšie definované ako súčin veľkosti následkov určitej udalosti a pravdepodobnosti, že k tejto udalosti dôjde v určitom časovom období.

1. SUBJEKTY VO VEREJNÝCH PRÁČACH

Verejnou prácou je 1) činnosť na prípravu a uskutočňovanie stavby alebo zmeny dokončenej stavby, ktorá je financovaná celkom alebo sčasti z verejných investícií, 2) stavba financovaná celkom alebo sčasti z verejných investícií. [1]. Podľa § 8 tohto zákona, odst. 2 a) navrhovaná cena verejnej práce vyššia ako 40 mil. Sk.

Vo verejných prácach sú zainteresované strany podľa zákona č. 260/2007 Z.z. v znení č. 254/1998 Z.z. o verejných prácach tieto subjekty:

- predkladateľ je správca rozpočtovej kapitoly, zodpovedá za správnosť údajov o verejných prácach, ktoré sú zaradené do jednotlivých programov verejných prác a koordinuje predkladaný rezortný rozvojový program a zladuje ho s rozvojovým programom kraja § 6,
- stavebník, ktorý zabezpečuje kvalitu verejných prác, špecifikuje požiadavky verejnej práce §12, vedie dokumentáciu o kvalite verejnej práce §14, záverečné technické a ekonomické hodnotenie dokončenej verejnej práce §15,
- projektant – zabezpečuje projektovú dokumentáciu, plán užívania verejnej práce a dozor projektanta
- zhotoviteľ verejnej prác - dodávateľ stavby, zabezpečí skúšobný plán §13,
- ministerstvo - zabezpečuje štátnu expertízu a štátny dozor §20,

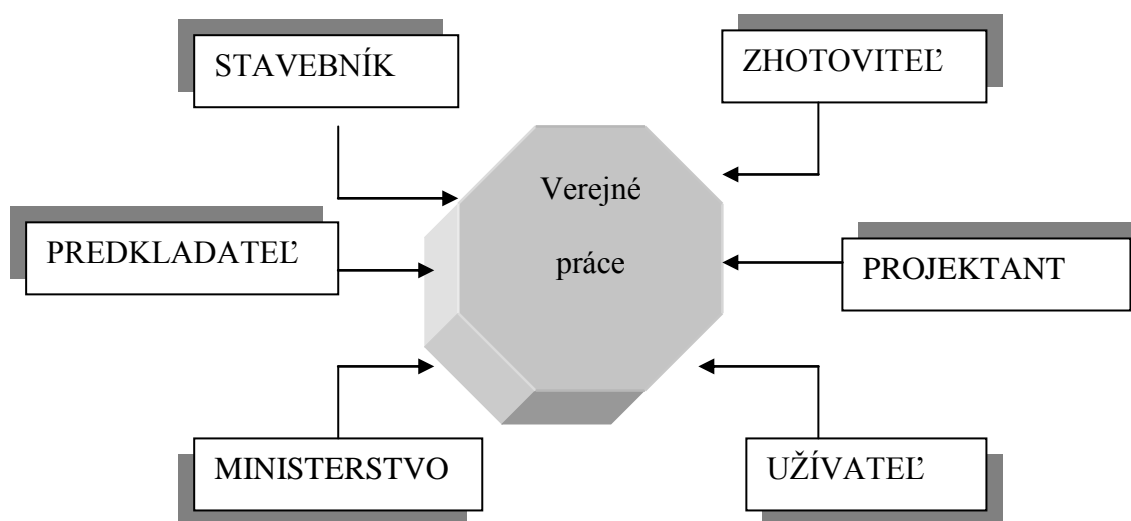
¹ Kalinová Gabriela, Ing., PhD., STU Stavebná fakulta, Katedra ekonomiky a riadenia, Radlinského 11, 813 68 Bratislava, gabriela.kalinova@stuba.sk

- užívateľ – je povinný uchovávať hodnotenie verejnej práce po celý čas užívania a pri zmene užívania ho odovzdať novému užívateľovi §19, užívateľom môžu byť štátne a verejné inštitúcie, obr. č. 1

Úspešná realizácia a fungovanie verejných prác si vyžaduje zaistenie potrebných pracovných síl s vyhovujúcou kvalifikáciou, vedomosťami a skúsenosťami. Podstatným momentom prípravnej fázy je vyjasnenie potreby kľúčových riadiacich pracovníkov, ktorých je nedostatok a je často ťažké ich získať. Vyjasnenie požiadaviek na pracovné sily z hľadiska kvalifikácie a ich počtu umožňuje stanoviť:

- vhodné metódy a spôsoby výberu pracovných síl (verejné obstarávanie),
- výška mzdových nákladov, poistného na zdravotné a sociálne zabezpečenie a ďalších zložiek osobných nákladov.

Obr. č. 1 Subjekty verejných prác

Počas prípravnej a realizačnej fázy musí fungovať systém účinnej kontroly kompletného systému (priebežná, každodenná kontrola plnenia úloh). Výsledky kontrol musia byť dokumentované s návrhom termínovaných nápravných opatrení. V takomto protokole sú aj riziká, resp. rizikové faktory s osobnou zodpovednosťou a opatreniami.

Riadiaci pracovníci majú pri rozhodovaní o istej veci rôzne vzťahy k riziku. Robia rozmanité závery vzhľadom na okolnosti, či už z hľadiska toho, čo možno stratiť alebo z toho, čo možno získať, či dosiahnuť. Podstata rizika:

- ako je riziko definované,
- kto nesie riziko,
- aký je charakter rizika.

Všetky zainteresované strany vo verejných prácach majú rôzne hodnoty, ktoré pritom vystavujú riziku a preto všetci vidia aspekt rizika pridruženého k rozhodovaniu rozličným spôsobom (tieto diferencie majú byť rozpoznané a má sa s nimi pracovať).[2]

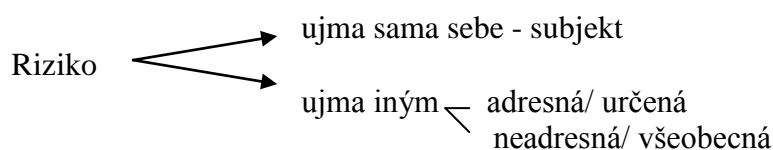
2. SUBJEKTÍVNA A OBJEKTÍVNA PRAVDEPODOBNOŠŤ

Množstvo ľudských pracovných činností je spojené s rizikom. Riziko pracovník podstupuje, aby dosiahol žiadaný výsledok, alebo aby vyhovel inému pracovníkovi, inému výsledku a podobne. Pracovník sa zaoberá v úvahách pravdepodobnosťami rôznych udalostí a tieto pravdepodobnosti sú buď subjektívneho alebo objektívneho charakteru. Termín riziko zahŕňa väčší počet zložiek, ktoré ho tvoria, napr. to, čoho sa riziko týka, t.j. cieľ činností hmotnej alebo nehmotnej veci, ktorá existuje objektívne alebo to, čo je možné získať alebo stratiť (očakávaný zisk, vynaložené prostriedky).

Subjektívna pravdepodobnosť vyjadruje stav mysle pracovníka, jeho úmysel a vzťahuje sa tak na hromadné ako aj jedinečné javy. Objektívna pravdepodobnosť sa týka stavu vecí, udalostí a javov, ale vzťahuje sa iba na hromadné a opakované javy, nie na javy jedinečné (napr.: veľké investičné rozhodnutie ako neopakovateľná udalosť – riadiaca akcia). Objektívna pravdepodobnosť teda existuje nezávisle od pracovníka (od stavu jeho mysle). Môže byť určovaná exaktnými, objektívnymi matematicko-štatistickými metódami. [2]

V súvislosti so skúmaním rizika a subjektívnej pravdepodobnosti sa rozlišuje:

- stanovenie rizika a určenie jeho veľkosti (pracovník vykoná odhad subjektívnej pravdepodobnosti alebo sa objektívna pravdepodobnosť získa výpočtom),
- reakcia na riziko, akým spôsobom pracovník reaguje, ak príde do styku s rizikom,
- voľba riziká, akceptovateľnosť pracovníka, aké veľké riziko je ochotný prijať.

V situáciách s rizikom sa uplatňuje nevyhnutná subjektívna pravdepodobnosť, ktorá udáva, ako ďaleko je pracovník ochotný „riskovať“. [2] Nevyhnutná subjektívna pravdepodobnosť je jedna z premenných dimenzií, ktoré ohraničujú tzv. rozhodovací priestor. Stupeň očakávania dosiahnutia cieľa je v ľudskej činnosti väčšinou vyjadrený ako subjektívna pravdepodobnosť.

Subjektívna pravdepodobnosť vyjadruje stupeň dôvery v pravdivosť alebo nepravdivosť informácií, dát, výrokov, tvrdení alebo hypotéz. Vedľa subjektívnej pravdepodobnosti existuje aj objektívna pravdepodobnosť, na jej matematické určenie je predpokladom opakovania toho istého javu za rovnakých podmienok. [2]

Keď sa pracovník rozhodne, je v rozhodnutí obsiahnuté aj určité riziko, osobné prevzatie zodpovednosti za voľbu a jej dôsledky.

3. KOMPENZÁCIA ČINITEĽOV RIZIKA

Kompenzácia, úplná alebo čiastočná, jedných činiteľov druhými je dosť častá. Na jednej strane je vždy pracovník, na strane druhej sú objektívne podmienky, v ktorých riadiacu činnosť vykonáva a vzniká vzájomná kompenzácia medzi subjektívnymi a objektívnymi činiteľmi.

Často sú nedostatky na strane pracovníka kompenzované objektívnymi činiteľmi, nižšia odbornosť a nedokonalé/ zlé rozhodnutie je kompenzované väčšou spotrebou zdrojov. Kompenzácia činnosti za podmienok rizika má rôzne podoby. Niekedy pracovník, aby dosiahol cieľ, zvolí konanie s veľkým rizikom, niekedy sa riadi podľa vety „risk je zisk“

a niekedy nechce riskovať a radšej pracuje viac, dlhšie a vynaloží viac prostriedkov na to, aby bol úspešne dosiahnutý cieľ. [2]

ZÁVER

Včasné rozpoznanie rizík dáva odpovedajúci priestor k jednaniu. Je na jednotlivých subjektoch verejných prác, aby cielene sa sústredili na subjektívne i objektívne činitele rizika, ktoré sa dajú predpokladať a eliminovať. Týka sa to predovšetkým subjektov v roli stavebníka a v roli ministerstvá. Subjekt – zhotoviteľ si každé riziko započíta do ceny svojich výkonov. Každý subjekt má rôznu veľkosť resp. sklon riskovať.

LITERATÚRA

[1] Zákon č. 260/2007 Z.z. v znení č. 254/1998 Z.z. o verejných prácach.

[2] ČUNDERLÍK, D., RYBÁROVÁ D.: Podnikateľské riziko. Vydavateľstvo Ekonóm. 2002. ISBN 80-225-1600-7.

Príspevok je čiastkovou prezentáciou projektu VEGA č. 1/3783/06 „Riziká zvyšovania rozpočtových nákladov verejných prác“.